

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково –
педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

29.08. 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) рівень _____
галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
спеціальність _____ 051 Економіка _____
освітня програма _____ Економіка та економічна політика _____
вид дисципліни _____ Обов'язкова _____
факультет _____ Економічний _____

2022/ 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

« 27 » серпня 2022 року, протокол № 6

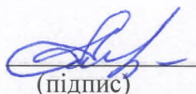
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Коровіна Наталя Валентинівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від « 29 » червня 2022 року № 11

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

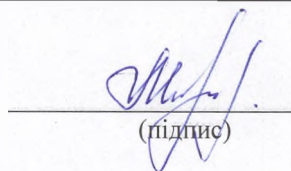

(підпис)

Андрій ГРИЦЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) ОПП «Економіка та економічна політика» (бакалаврський рівень вищої освіти)

назва освітньої програми

Гарант освітньо-професійної програми (керівник проектної групи) ОПП «Економіка та економічна політика» (бакалаврський рівень вищої освіти)

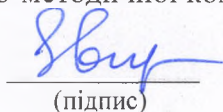

(підпис)

Юрій МІРЯСОВ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол від « 30 » червня 2022 року № 9

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

(підпис)

Вікторія СВТУШЕНКО
(прізвище та ініціали)

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Економіка галузевих ринків” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності (напряму) 051 Економіка спеціалізації Економіка та економічна політика.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності формування ринкової структури, залежність стратегічної поведінки фірм і результатів їх діяльності від особливостей ринків.

Міждисциплінарні зв'язки: мікроекономіка, макроекономіка, ринкова економіка, міжнародна економіка, національна економіка.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретико-методологічні основи дослідження галузевих ринків.
2. Типи, структура та тенденції розвитку окремих галузевих ринків.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка галузевих ринків» є формування у студентів уявлення про економіку галузевих ринків і методах їх дослідження та аналізу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є засвоєння студентами теоретичних знань про економіку галузевих ринків, ознайомлення з основними моделями поведінки фірм в умовах різних ринкових структур та формування навичок самостійного та творчого використання отриманих знань на практиці.

Навчальна дисципліна «Економіка галузевих ринків» для здобувачів вищої освіти спрямована на формування загальних та фахових компетентностей, а саме:

- Загальних компетентностей

- здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність до узагальнення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів.
- проведення досліджень на відповідному рівні. Використовувати наявний арсенал методів та знань для вирішення навчально-наукових знань.
- комунікаційні навички. Здатність до ефективної комунікації та представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово.

- Фахових компетентностей

- здатність виявляти закономірності функціонування сучасної економіки на мікро- та макрорівні.
- здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.
- здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері регулювання економічних та соціально-трудових відносин.

- навички використання сучасних джерел економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.
- здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

1.3. Кількість кредитів – 4 кредити ECTS.

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
15 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	-
Лабораторні заняття	
0 год.	-
Самостійна робота	
60 год.	-
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем.
- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
- визначати попит та пропозицію на ринку праці, аналізувати структуру зайнятості та безробіття.
- вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.
- розуміти та планувати можливості особистого професійного розвитку.
- набути навички самостійної роботи, виявляти ініціативу та підприємливість, бути критичним і самокритичним.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження галузевих ринків

Тема 1. Основні поняття та теорії економіки галузевих ринків

Тема 2. Історія розвитку ринкової системи та галузевих ринків

Тема 3. Структура ринків

Тема 4. Результативність галузевих ринків

Тема 5. Визначальні фактори ринка

Тема 6. Державна політика регулювання галузевих ринків

Розділ 2. Типи, структура та тенденції розвитку окремих галузевих ринків

Тема 1. Основні типи сучасних галузевих ринків

Тема 2. Тенденції сучасного розвитку окремих галузевих ринків

Тема 3. Специфіка розвитку високотехнологічних галузевих ринків

Тема 4. Постіндустріальні трансформації та нові риси галузевих ринків

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
Розділ 1.												
1.Тема Основні поняття та теорії економіки галузевих ринків	18	4	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Історія розвитку ринкової системи та галузевих ринків	16	4	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Структура ринків	16	4	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Результативність галузевих ринків	16	4	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Визначальні фактори ринка	12	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Державна політика регулювання галузевих ринків	12	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Разом за розділом 1	90	20	20	-	-	36	-	-	-	-	-	-
Розділ 2.												
Тема 1. Основні типи сучасних галузевих ринків	18	4	4	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Тенденції сучасного розвитку окремих галузевих ринків	14	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Специфіка розвитку високотехнологічних галузевих ринків	14	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
Розділ 1.												
Тема 4. Постіндустріальні трансформації та нові риси галузевих ринків	14	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Разом за розділом 2	60	10	10	-	-	24	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	30	30	-	-	60	-	-	-	-	-	-

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	ТЕМА 1. Методологія дослідження галузевих структур	2	-
2.	ТЕМА 2 Класифікація та ознаки галузевих ринків	2	-
3.	ТЕМА 3. Економічна ефективність та державне регулювання галузевих ринків	2	-
4.	ТЕМА 4. Фактори, що визначають структуру ринків	2	-
5.	ТЕМА 5. Аналіз процесів злиття та поглинань	2	-
6.	ТЕМА 6. Бар'єри входження фірм на ринки	2	-
7.	ТЕМА 7. Цінова дискримінація	2	-
8.	ТЕМА 8. Диференціація продукції	4	-
9.	ТЕМА 9. Олігопольна координація	4	-
10.	ТЕМА 10. Ринки природної монополії	4	-
11.	ТЕМА 11. Структура ринку, патенти та технологічні інновації	4	-
	Разом	30	-

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу	10	-
2	Поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації, опрацювання та підготовка огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей	14	-
3	Підготовка до виступу на семінарських заняттях	8	-
4	Підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм, медіа-презентацій тощо	6	-
5	Опрацювання творчих самостійних завдань з аналізу окремих галузевих ринків	14	-
6	Систематизація вивченого матеріалу перед іспитом	8	-
	Разом	60	-

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

7. Методи навчання

У процесі навчання для досягнення освітніх цілей застосовуються наступні методи навчання: лекція, проблемний виклад навчального матеріалу, пояснювально-ілюстративні, репродуктивні методи, бесіда, дискусія, тестування, частково-пошуковий і дослідницький методи.

8. Методи контролю

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою та відповідно до Європейської системи залікових кредитів (ECTS). Підсумком курсу є екзамен.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах: виконання самостійної роботи та роботи на семінарських (практичних) заняттях; проведення поточного модульного контролю.

На практичних заняттях оцінюється участь в обговоренні ситуацій, доповіді на основі самостійного поглибленого вивчення питання з теми курсу; доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ; участь у дискусіях та виконанні завдань.

Підсумковий контроль знань здійснюється в кінці – екзамен – проводиться у письмовій формі, оцінюється в 40 балів та має наступну структуру:

- теоретична частина – 3 питання відкритої форми;
- практична частина – аналіз конкретної економічної ситуації.

Оцінка, еквівалентна «відмінно», виставляється, якщо студент виявив всебічно системні та глибокі знання, в повному обсязі твердо засвоїв весь програмний матеріал, вичерпно та послідовно дав відповіді на всі питання екзаменаційного білета, тісно пов'язує теорію з практикою, показує знання літератури, вміння самостійно аналізувати та тлумачити економічні норми та поняття і застосовувати їх при вирішенні завдань, правильно аргументує висновки, вміє самостійно узагальнювати матеріал і логічно його викладати, не допускаючи помилок.

Оцінка, еквівалентна «добре», виставляється, якщо студент твердо знає програмний матеріал, має навички аналізу та тлумачення економічних норм та понять, логічно відповідає на поставлені питання, не допускає суттєвих помилок.

Оцінка, еквівалентна «задовільно», виставляється, якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих деталей, допускає неточні відповіді та формулювання понять, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу, має прогалини в знаннях.

Оцінка, еквівалентна «незадовільно», виставляється, якщо студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє навичками застосування економічних норм, які забезпечували б вирішення професійних завдань.

Підсумкова оцінка виводиться за сумою балів, набраних студентом за роботу протягом семестру (з урахуванням самостійної роботи, поточного і проміжного контролю) та за результатами підсумкового контролю (екзамену), що дає змогу оцінити знання студентом усього курсу дисципліни.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контрольна робота	Разом	Екзамен	Сума
Перелік тем навчальної дисципліни													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	20	60	40	100

T1, T2 ... – теми навчальної дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання участі у семінарських заняттях:

- активна участь у дискусії;
- ґрунтовність і повнота відповідей на запитання;
- обсяг і якість аргументації, що застосовується при відповіді на запитання (використання довідкової інформації).

Критерії оцінювання самостійної роботи:

- обсяг і якість використаних джерел інформації;
- відповідність темі завдання;
- коректність виконання завдання;
- наявність презентаційних матеріалів.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

- правильність відповідей

Критерії оцінки самостійної аналітичної роботи:

- уміння підібрати наукову літературу по темі;
- інформаційна насиченість, новизна, оригінальність викладу питань;
- простота і дохідливість викладу;
- структурна організованість, логічність, граматична правильність і стилістична виразність;
- переконливість, аргументованість, практична значущість і теоретична обґрунтованість пропозицій і висновків;

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи:

- ґрунтовність і повнота відповідей на запитання;
- обсяг і якість аргументації, що застосовується при відповіді на запитання (наведення прикладів, довідкова інформація).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Гринів Л. С., Кічурчак М. В. (2020). Національна економіка України: навч. посібник. Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2020. – 470 с.
2. Грушинська Н.М. Міжнародна спеціалізація національної економіки в умовах глобальної конкуренції/ Монографія – 2018 р. – 430 с.
3. Кухарська Н. О., Забарна Е. М., Задорожнюк Н. О. Національна економіка: теорія, методологія та сучасні тенденції трансформації: монографія – Херсон: Олді, 2020. – 288 с.
4. Мельникова В.І. Національна економіка. К.: Центр учбової літератури, 2019. - 248 с.
5. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації: монографія / авт. кол.: Е. М. Забарна, О. М. Козакова, В. А. Чередниченко [та ін.]; за заг. ред. Е. М. Забарної. – Херсон: Олди+, 2019.- 92 с.
6. Старостенко Г.Г. Онишко С. В. Поснова Т. В. Національна економіка: навч. посібник. – К. : Ліра-К, 2016. – 432 с.
7. Чернявська О.В. Національна економіка: Навчальний посібник. К.: "Алерта", 2018. - 502 с.

Допоміжна література

1. Антикризисные меры принятые в странах в 2020. Ukraine Economic Outlook. 22.12.2020. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1P8xOzP9v2eL8OAbP1yR5GhyTieN7GPLd/view>.
2. Бородин О.Д. Еволюція теоретичних основ державного регулювання економіки / О. Д. Бородин // International scientific journal. - 2015. - № 8. - С. 96-100. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_23.
3. Буряковський В. В. Національна економіка: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – Д. : Наука і освіта, 2007. – 310 с.
4. Гейко Л.М., Сментина Н.В. Національна економіка: Навчальний посібник. – Одеса: Ротапринт, 2012 р.– 315 с.
5. Гринів Л.С., Кічурчак М.В. Національна економіка: Навч. Посібник. – Львів: „Магнолія 2006”, 2008. – 464 с.
6. Гриньова В.М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 736 с.

7. Заблоцький Б.Ф. Національна економіка: Підручник. – Львів: Новий світ 2000, 2009. – 582 с.
8. Зверяков М. І., Кухарська Н. О., Клевцевич Н. А., Шараг О.С. Стратегування регіонального розвитку: теорія, методологія, концепція : монографія / М. І. Зверяков, Н. О. Кухарська, Н. А. Клевцевич, О. С. Шараг ; Одес. нац. економ. ун-т МОН України. – Одеса : Інтерпрінт, 2019 – 236 с.
9. Круш П. В., Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень. Підручник. / Круш П. В., Кожемяченко О. О. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 320 с.
10. Мельникова В.І. Національна економіка: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ. – 2011. – 248 с.
11. Національна економіка: навч. посіб. / кол. авт.: Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. за заг. ред. Л.С. Шевченко. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2011. – 182 с.
12. Національна економіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.[Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедєва В.К та ін.]; За ред. В. М. Тарасевича – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.
13. Національна економіка: Навч. посібн. / за ред. В.М.Тарасевича. – К. ЦУЛ. 2009. – 280 с.
14. Національна економіка: Навч. посібник./ Решетіло В.П. (заг. ред.). – Х.: Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 386 с.
15. Национальная экономика: учеб. пособие / Юсупов К. Н., Янгиров А. В., Таймасов А. Р.; под общ. ред. К. Н. Юсупова. – М. : Кнорус, 2008. – 288 с .
16. Національна економіка: підручник / за ред. П. В. Круша. – К. : Каравела, 2008. – 416 с.
17. Пухтаєвич Г.О. Аналіз національної економіки: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 254 с.
18. Тищенко О. П., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф., Пасічник О. В., Жданов В.І. Національна економіка: тексти лекцій / під заг. ред. А.Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2007. – 457 с.
19. Ушакова, Н. Г. Державне регулювання економіки [Текст] : навч. метод. посібник. / Н. Г. Ушакова, Л. М. Зарецька – Х. : ХДУХТ, 2014. - 225 с.
20. Ярема О. Р. Макроекономічний аналіз впливу державного сектора на економічне зростання в Україні [Текст] : автореф. - Львів, 2016. - 20 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Державна регуляторна служба України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.dktr.gov.ua>.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
5. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
6. Закон України «Про запобігання корупції» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
7. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.

8. Закон України «Про захист економічної конкуренції» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
9. Закон України «Про природні монополії» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>.
10. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: Національний класифікатор України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/842>.
11. Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=95301>.
12. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.me.gov.ua/.
13. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua>.
14. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/>.
15. Національний банк України [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.bank.gov.ua.
16. Урядовий портал [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.kmu.gov.ua.
17. Federal Trade Commission [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.ftc.gov.
18. International Journal of Industrial Organization [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.journals.elsevier.com/international-journal-of-industrial-organization>.
19. Statistics Division of United Nations (UNSD) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://unstats.un.org/home/>.
20. The United States Department of Justice [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.justice.gov>.